

TÍÐARGREIN

Fólk skulu ikki gerast sjúk av at arbeiða

Sálarligt arbeiðsumhvørvi skal á politisku dagskránna, tí fólk ikki gerast sjúk av at fara til arbeiðis

Rigmor Dam

Ein vinkona mín stóð ein dagin í skiftingarrúminum á arbeiðsplássinum. Hon visti ikki, um hon var á veg til ella frá arbeiði. Hon kannaði kaffistovuna – tóm. Kølskápið – tomt. Also, mundi hon vera á veg heim. Vinkonan varð sjúkrameldað í fleiri mánaðir.

Í dag fær hon bara virkað fáar tímar í senn. Lívmøði hevur fest seg í mergin. Hon kemur ongantið í lívinum at virka innan sitt fak aftur. Hennara arbeiðslív er slutt.

Hendan søgan er sonn. Og hon er meinlík so mongum øðrum, sum hava upplivað at gerast sjúk vegna vánaligt sálarligt arbeiðsumhvørvi. Í hesum førinum við at fara niður við stress.

Í fleiri ár hevði vinkona mín arbeitt undir ómenniskjaligum umstøðum. Á einum almennum arbeiðsplássi, har stórar sparingar, umleggingar og samanleggingar vórðu framdar. Og undir einari leiðslu, sum als ikki megnaði uppgávuna, so starvsfólkamálini hópaðu seg bara upp.

Hetta eiga vit ikki at bjóða fólk. Hvør einasti av okkum hevur bara eitt einasta lív. Hetta eina lív verður í stóran mun livað teir ljósastu tímarnar av samdøgrinum, tá ið vit eru til arbeiðis. Tí skulu fólk ikki gerast sjúk av at vera til arbeiðis.

Kanning frá Starvsmannafelagnum avdúkaði herfyri, at 10. hvør limur í felagnum hevur verið sjúkrameldaður vegna strongd tey seinastu trý árin. Annarhvør hevur havt illgruna um strongd, og 5. hvør hevur verið hjá lækna við illgrunanum.

Hetta eru álvarslig tøl, og ein greið ábending um, at vit hava eina stóra politiska avbjóðing fyri framman, tí størra helvtin metti, at strongdin hevði sín uppruna á arbeiðsplássinum, har ov stór arbeiðsbyrða var størsta einstaka orsøkin.

Kanningin frá Starvsmannafelagnum kann tí tulkast sum eitt neyðarróp til okkum sum samfelag og politisk skipan. Hesi starvsfólk eru á fólksins lønarlista, eru í fólksins tænastrá. So hetta er ein uppgáva, sum partarnir á arbeiðsmarknaðinum, land, kommunur og onnur mugu loysa í felag.

Tað eru í minsta lagi fyra ítøkilig tiltøk, sum vit politiskt beinanvegin kunnu fara undir, til tess at bøta um sálarliga arbeiðsumhvørvið.

– Vit eiga at víðka arbeiðsumhvørvislógina til eisini at umfata sálarligt arbeiðsumhvørvi. Herundir eisini at lata størri játtan til arbeiðseftirlit, fyri at tryggja, at lógin verður hildin.

Dýrt fyri samfelagið

Roknað verður við, at strongd kostar føroyska samfelagnum 140 mió. kr. árliga í mistum inntøkum vegna sjúrkafráveru, deyða og útreiðslur til heilsuverkið.

Kelda: Fegin við Niclas Heri Jákupsson. Strongdkanning fyri Starvsmannafelagið.

– Vit eiga at hava í huga, at ein og hvør figgjarlig raðfesting á figgjarlógini beinleiðis ávirkar normeringar og arbeiðstrýst, og harvið eisini sálarliga arbeiðsumhvørvið.

– Samanleggingar og bygnaðarbroytingar skulu fremjast við nógv størri nærlagni.

– Eisini eiga vit at vísa starvsfólkum størri álit og minni óneyðugt eftirlit, skráseting og bureaukrati.

Lóg um arbeiðsumhvørvi

Javnaðarflokkurin leggur nú uppskot fram um at víðka lógina um arbeiðsumhvørvið til eisini at fata um sálarliga arbeiðsumhvørvið. Verandi lóg fevnir í lýtuni bert um fysisku karmarnar, meðan líkandi fyriskipanir í okkara grannalondum eisini fevna um sálarliga arbeiðsumhvørvið, bæði innan

alment og privat virksemi.

Endamálið við at víðka lógina er at fáa starvsfólkini at støðast og trívast betri, at fyribygja sjúku, og at tryggja dygdina í teimum tænastrá, sum veittar verða.

Eitt ósunt sálarligt arbeiðsumhvørvi er eyðkent av eini røð av psykososialum vandum. Eitt nú ov stórum arbeiðstrýsti, einari kenslu av ikki at náa ella at megna uppgávarnar, stórum kensluligum avbjóðingum, hóttastrá, happing, harðskapi og sexuallum ágangi. Fólk kenna seg strongd og útbrend, kunnu fáa hjartabankan, høgvaðpinu og órógv í kroppin. Eisini kann tað vera trupult at minnst og at hugsavna seg, og fólk kunnu vera nervøs og troyst inn á bein.

Normeringar og arbeiðstrýst

Seinastu árin hava politikarar erpað sær av útreiðslusteðgi innan tað almenna. Hetta er, at játtanin stendur í stað ár eftir ár, og at lagt verður ikki upp fyri lønarvøkstri og prishækkan til stovnarnar. Hetta ljóðar kanska tilforlátiligt, og serliga, tá tað verður knýtt at hugtakinum “natúrlig frágongd”.

Men alt annað líka hevur útreiðslusteðgur við sær, at somu uppgávur skulu lyftast av færri hondum og starvsfólkini mugu renna skjótari. Ein deild við 10 røktarstarvsfólkum má rekast við 8 fólki, fleiri næmingar verða um hvønn lærara og málsviðgerðin á Almennastovuni skal avgreiða fleiri mál.

Hetta ávirkar sjálvandi sálarliga arbeiðsumhvørvið, tí fólk gerast støðugt ørkymlað um, at tey røkka ikki til. At krøvini ikki svara til tillutaða tilfeingið ella førleikarnar at røkka teimum, er høgvaðsorsøkin til, at fólk fáa stress.

Miseydnadar samanleggingar

Tá ið játtanin táttar í, koma politik-

arar, embætisfólk og leiðslur á hesi genialu tankarnar um at leggja stovnar og tænastrá saman ella at fremja stórar bygnaðarbroytingar.

Eisini her kunnu tølini frá Starvsmannafelagnum tulkast sum neyðarróp, tí stórar broytingar á arbeiðsplássinum eru millum høgvaðsorsøkirnar til strongd ella illgruna um strongd.

Tíverri er veruleikin tann, at starvsfólkini nærum altíð hava verið við sviðisoð í sambandi við samanleggingar og stórar bygnaðarbroytingar innan tað almenna hesi seinastu mongu árin.

Broytingarnar hava miseydnast, tí tær hava verið framdar ad-hoc, og bert við einum figgjarligum – og ikki fakligum – sikti.

Skulu vit bøta um sálarliga arbeiðsumhvørvið mugu vit gáa um hesi viðurskifti, tá ið vit politikarar fáa fiksar idéir um rationaliseringar ella tillagingar, sum sparingar nú so pent eita. At stórar broytingar skulu fyreikast væl, at starvsfólkini skulu við í tilgongdina, og at kunning og samskipti eru fremstu amboðini í broytingartíðum – og tí eisini krevja dugnaligar og royndar leiðslur við menniskjakunnleika.

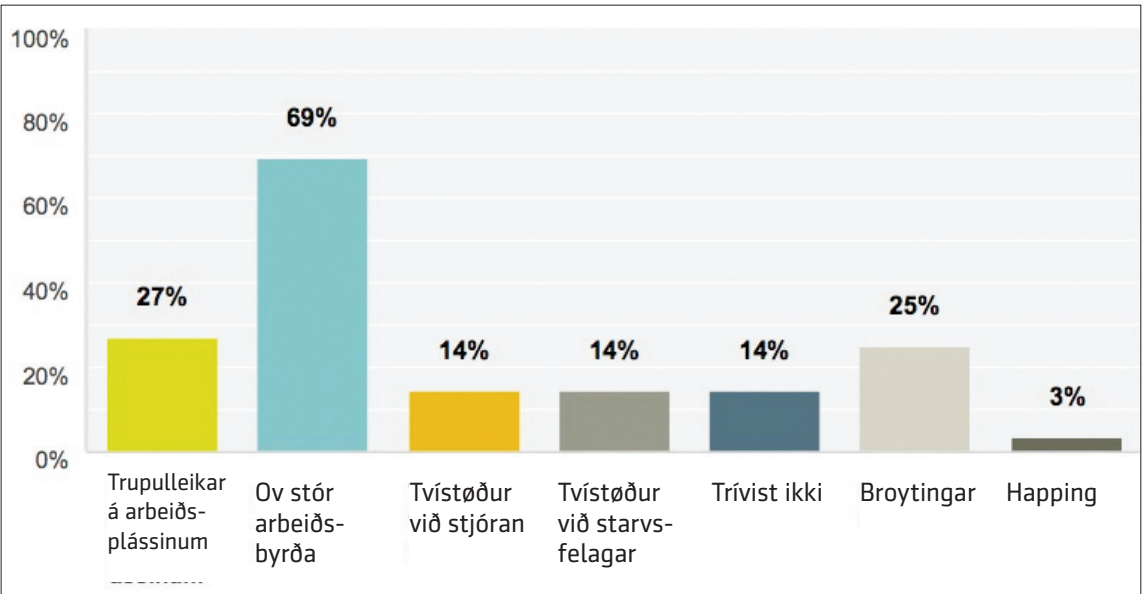
Álit kontra eftirlit

Í sama anda, har politikarar krevja meira fyri minni, royna leiðslur seg viðhvørt við lokkandi konsulentum og effektivitetsamboðum, ofta við støði í New Public Management eftirlitsandanum, har hvør rørsla verður skrásett, fyri at verða effektiviserað – og har eftirlit er betri enn álit. Hesi verksmiðjuamboð verða trýst niður yvir stovnar, har mennskju, menning og relatióinir eru kjarnutænastrá, uttan fyrirlit fyri, at livandi og kompetent menniskju lata seg ikki máta og stýra sum maskinur, og tí obstruera við at gerast passiv og óttafull. Tann vissi vegurin til sálarligan mistrivnað er at seta eftirlit fram um álit, og hetta skulu vit eisini politiskt taka á okkum, so vit ikki hoppa upp á slíkt, sum er drepandi fyri arbeiðsgleðina í tráanini eftir sparingum.

Tí hóast vit øll ynskja at fáa sum mest fyri pengarnar, sum verða játtaðir, so gevur tað ikki loyvi til at trækla tey, sum hvønn morgun fara frá húsum í fólksins tænastrá – ella nakran annan fyri tað.

Tí fólk skulu ikki gerast sjúk av at fara til arbeiðis.

270 av 438 svaraðu, at strongdin ella illgrunin um strongd var orsakað av viðurskiftum á arbeiðsplássinum

10. hvør limur í Starvsmannafelagnum hevur verið sjúkrameldaður vegna strongd tey seinastu trý árin. Annarhvør hevur havt illgruna um strongd.

Fimtihvør hevur verið hjá lækna við illgrunanum.

Av hesum 438, halda 270, ella meira enn helvtin, at strongdin stavar frá arbeiðsplássinum.

Harav meta 69% at orsøkin er ov stór arbeiðsbyrða, 25% at orsøkin er broytingar og 27% at trupulleikar á arbeiðsplássinum er orsøkin til strongd ella illgruna um strongd.

Kelda: Fegin við Niclas Heri Jákupsson. Strongdkanning fyri Starvsmannafelagið.